

Sammanställning av befintlig forskning om resurscentra för kvinnor

Winnet Centre of Excellence Winnet Sverige 2012

Malin Lindberg, koordinator Winnet Centre of Excellence, Luleå tekniska universitet

WINNET

SVERIGE

© Winnet Sverige 2012

Författare: Malin Lindberg, Luleå tekniska universitet

Grafisk formgivning: Eva Edenby

Tryck: BI-Reklam AB

ISBN 978-91-980467-0-0

Nr 1 i Winnet Centre of Excellence skriftserie

Innehållsförteckning

Winnet Centre of Excellence	2
Inledning	5
Resurscentra för kvinnor	6
Resurscentras roll i det regionala tillväxtarbetet	9
Resurscentra som innovationssystem	14
Externt inflytande på resurscentra	15
Referenser	18
Forskare med relevans för Resurscentra i Sverige	22
Forskare i Sverige som utfört studier om resurscentra för kvinnor	25
Studier om resurscentra för kvinnor	26

Winnet Centre of Excellence

Winnet Centre of Excellence är en centrumbildning som etablerats under 2011 av Winnet Sverige (www.winnetsverige.se) för att synliggöra och nyttiggöra befintlig forskning om resurscentra för kvinnor. Centrumbildningen ska öka förutsättningarna för att den kunskap som finns om resurscentra kommer till nytta i utformandet av policyinsatser, resurscentraaktiviteter och forskningsstudier om resurscentra. Centrumbildningen ska skapa goda förutsättningar för fortsatt forskning om resurscentra i nära samarbete mellan akademi, resurscentra och beslutsfattare i både Sverige och EU. Etableringen finansieras av Tillväxtverkets program Resurscentra för kvinnor.

Ett första steg i centrumbildningen är att sammanställa en översikt av befintlig forskning om resurscentra samt av de forskare som har erfarenhet av att forska om resurscentra. Nästa steg är att få till stånd regelbundna möten med dessa forskare utifrån resurscentras befintliga forskarnätverk. Det tredje steget är att upprätta ett kunskaps- och erfarenhetsutbyte mellan forskarnätverket, resurscentra och beslutsfattare. Luleå tekniska universitet har fått i uppdrag av Winnet Sverige att samordna dessa steg 2011–2012.

Den regionala tillväxtpolitikens fem insatsområden

Etableringen av Winnet Centre of Excellence innebär att resurscentras erfarenheter och resultat dokumenteras, analyseras och sprids. Den nära samverkan mellan forskare och resurscentra ger upphov till ny, relevant kunskap om hur ett genusperspektiv kan integreras i den regionala tillväxtpolitikens fem insatsområden:

- Entreprenörskap och innovativa miljöer
- Kompetensförsörjning och ökat arbetskraftsutbud
- Tillgänglighet
- Strategiskt gränsöverskridande samarbete
- Landsbygdsutveckling

Inom insatsområdet Entreprenörskap och innovativa miljöer bidrar Winnet Centre of Excellence med kunskap om hur nya företag, varor och tjänster skapas av en rad olika aktörer och inom en rad olika branscher. Tidigare forskning har visat att det främst är män inom mansdominerade branscher, samt maskulint präglade tekniska produkter, som synliggjorts och prioriterats i policyinsatser och forskningsstudier. Resurscentra synliggör kvinnors bidrag till entreprenörskap och innovation

genom att utforska innovativa processer och innovativa miljöer som involverar ett bredare spektrum av aktörer och branscher. På så sätt visar resurscentra hur politik, forskning och praktik kan nå bortom könsstereotypa föreställningar inom entreprenörskap och innovation.

Inom insatsområdet Kompetensförsörjning och ökat arbetskraftsutbud bidrar Winnet Centre of Excellence med kunskap om hur (åter)inträde på arbetsmarknaden kan underlättas för arbetslösa och sjukskrivna kvinnor. Tidigare forskning

har visat hur resurscentra har erbjudit mötesplatser, nätverk och individuellt stöd för att mobilisera de resurser som krävs för att kvinnor ska finna ett meningsfullt arbete. Resurscentra har även utvecklat metoder för hur genusmedveten arbetsförmedling kan gå till. På så sätt visar resurscentra hur både ordinarie och alternativa stödstrukturer kan nå bortom könade begränsningar inom kompetensförsörjning och ökat arbetskraftsutbud.

Inom insatsområdet Tillgänglighet bidrar Winnet Centre of Excellence med kunskap om hur fysisk, digital och social infrastruktur påverkar möjligheterna för kvinnor och män att ta del av samhällets resurser. Tidigare forskning har visat att könssammansättningen inom IT och ingenjörsvetenskapen är starkt mansdomine-

rad, samt att kvinnor och män använder befintlig infrastruktur på delvis olika sätt. Resurscentra har bedrivit ett flertal projekt för att öka genusmedvetenheten, samt andelen kvinnor, i IT-sektorn. De har även gjort insatser för att regionalpolitiska satsningar på infrastruktur ska gynna människor oavsett kön. På så sätt visar resurscentra hur ett brett angreppssätt på infrastruktur kan bidra till att öka förutsättningarna för tillgänglighet på lika villkor.

Inom insatsområdet Strategiskt gränsöverskridande samarbete bidrar Winnet Centre of Excellence med kunskap om hur samverkan och erfarenhetsutbyte över nationella och regionala gränser kan öka möjligheterna för kvinnor och män att påverka samhället och sina egna liv. Tidigare forskning har visat att resurscentra systematiskt har bedrivit gränsöverskridande projekt och samlat aktörer såväl inom som utom Sverige. Bland annat har gemensamma internationella projekt bedrivits för att etablera resurscentra runt om i Europa, för att öka kunskaperna om kvinnors bidrag till samhällets utveckling och för att öka kvinnors delaktighet i teknisk utveckling. På så sätt visar resurscentra hur strategiskt gränsöverskridande samarbete kan öka förutsättningarna för att ett mångfacetterat genusperspektiv får genomslag i Sverige och övriga Europa.

Inom insatsområdet Landsbygdsutveckling bidrar Winnet Centre of Excellence med kunskap om hur landsbygdsområden kan utvecklas genom att ta till vara på många olika människors drivkrafter och initiativ. Tidigare forskning har visat att resurscentra uppstod ur de nätverk som drevs av kvinnor på landsbygden under 1980-talet. Glesbygdsverket fyllde en viktig roll i att identifiera dessa som viktiga drivkrafter för landsbygdsutveckling. Detta ledde fram till ett förslag att avsätta statliga medel för utvecklingen av resurscentra, vilket också gjordes. Dessa medel finns kvar än idag – om än i en något omstöpt form – fördelade

via Tillväxtverkets program för resurscentra för kvinnor. Genom åren har resurscentra skapat mötesplatser, nätverk och individuellt stöd för att göra det möjligt för kvinnor att leva och verka i glesbygd. På så sätt visar resurscentra hur landsbygdsutveckling kan bedrivas på ett sätt som gynnar ett brett spektrum av aktörer.

Kontakt

Winnet Sverige, info@winnetsverige.se

Inledning

I denna rapport sammanfattas den befintliga forskningen om resurscentra för kvinnor. Avsikten är att skapa en överblick av den kunskap som finns för att öka möjligheterna för att den kommer till användning i resurscentra, policyprogram, forskning mm. Rapporten är skriven inom ramen för Winnet Centre of Excellence – en centrumbildning som etablerats för att synliggöra och nyttiggöra befintlig forskning om resurscentra för kvinnor. Centrumbildningen ska öka förutsättningarna för att den kunskap som finns om resurscentra kommer till nytta i utformandet av policyinsatser, resurscentraaktiviteter och forskningsstudier om resurscentra. Centrumbildningen ska skapa goda förutsättningar för fortsatt forskning om resurscentra i nära samarbete mellan akademi, resurscentra och beslutsfattare i både Sverige och EU. Etableringen leds av Winnet Sverige¹ och finansieras av Tillväxtverkets program Resurscentra för kvinnor.

Ända sedan resurscentra för kvinnor initierades runt om i Sverige på 80- och 90-talen har det bedrivits forskningsstudier om, med och för resurscentra. En förteckning över befintliga forskningsstudier har sammanställts inom ramen för Winnet Centre of Excellence. Dessa studier har i första hand genomförts i Sverige, men det finns även enstaka exempel från övriga nordiska och europeiska länder. Denna rapport ger en översikt av de huvudsakliga teman som behandlats i några av dessa studier.

Författare till rapporten är Malin Lindberg², forskare vid Luleå tekniska universitet, som fått i uppdrag av Winnet Sverige att samordna etableringen av Winnet Centre of Excellence 2011–2012.

Resurscentra för kvinnor

Som inledning av denna rapport behövs en förklaring av begreppet "resurscentra för kvinnor". Några av de frågor som besvaras är hur ett resurscentrum definieras, vilka organisationer som räknas som resurscentra och vilka olika typer av resurscentra som finns. Det saknas en entydig definition av resurscentra för kvinnor i och med att sådana organisationer uppstått både på gräsrotsnivå och som en följd av offentliga policyprogram.

Statligt stöd till upprättandet av resurscentra för kvinnor initierades i början av 90-talet i syfte att öka kvinnors delaktighet i det regionala utvecklingsarbetet och därmed ge dem en ökad andel av samhällets resurser (Fürost 2002, Forsberg m.fl. 2004, Eriksson m.fl. 2008, Stenmark 2012). Bakom detta beslut låg bland annat en rapport av kulturgeografen Tora Friberg (1993) som visade att den regionalpolitik som ditintills bedrivits hade misslyckats med att skapa jämställda villkor för kvinnor och män vad gällde möjligheter till försörjning och inflytande i samhället. Hon konstaterade att det vid tidpunkten för skrivandet av rapporten fanns kvinnor i hela Sverige som var aktiva i lokalsamhällets utveckling, men att dessa missgynnades av regionalpolitikens dåvarande organisationsstrukturer och brist på uppbackning såväl uppifrån som utifrån. I rapporten föreslog Friberg inrättandet av statligt

stöd till det hon benämnde som "regionala utvecklings- eller resurscentra" och stöd till dessas arbete via regionala program för "kvinnobefrämjande åtgärder" (sid 64-65). Hennes idé om att inrätta statligt stöd till dessa centra hade dessförinnan lanserats i ett handlingsprogram som utarbetats av en grupp kvinnor som stod bakom de Kvinnokraftskonferenser som genomfördes under 80- och 90-talet (Axelsson & Ungmark 2000, Davidsson & Karlberg 2007, Hudson & Rönnblom 2007, Eriksson m.fl. 2008, Ramböll 2009, Stenmark 2012).

Resurscentra för kvinnor kan därmed anses bestå av två olika sorters organisationer: Dels de organisationer som initierats och drivs av kvinnor på gräsrotsnivå och som själva definierar sig som resurscentra, oavsett om de erhåller finansiering från Tillväxtverkets resurscentra-program eller ej. Dessa är ofta organiserade som ideella föreningar eller nätverk. Dels de organisationer som initierats och drivs som en följd av att beviljats medel från Tillväxtverkets resurscentra-program. Dessa kan vara organiserade som ideella föreningar, kooperativ, stiftelser, privata företag eller som en integrerad del av kommunernas näringslivsheter (jmf Stenmark & Johansson 2005, Stenmark 2012). Vissa organisationer kan tillhöra båda dessa kategorier samti-

digt. Upplägget av den senaste omgången av Tillväxtverkets resurscentra-program (2010–2012) har kritiserats för att det kan påverka resurscentras utbredning i Sverige. Denna effekt beror dels på programmets ambition att fördela resurserna till färre, men större, resurscentra och dels på att fler typer av organisationer välkomnats att ansöka om medel än vad som tidigare varit fallet (Sweco Eurofutures 2011).

Resurscentra finns i skrivande stund på fyra geografiska nivåer i Sverige och Europa. På lokal nivå i kommunerna är lokala resurscentra för kvinnor verksamma. På regional nivå finns det i vissa län och regioner regionala resurscentra för kvinnor, som samordnar de lokala resurscentras insatser men som även bedriver egna projekt. På nationell nivå verkar Winnet Sverige i form av en ideell förening. Föreningens medlemmar utgörs av regionala och lokala resurscentra samt olika nätverk kopplade till Winnet Sveriges verksamhet. På internationell nivå samlar föreningen Winnet Europe³ resurscentra från 21 av EU:s totalt 27 medlemsländer. Allt sedan det statliga stödet till resurscentra inrättades i början av 90-talet har antalet lokala och regionala resurscentra i Sverige varierat. De siffror som finns tillgängliga ger emellertid olika uppgifter om det exakta antalet. En källa anger att det 1998 fanns 130 resurscentra runt om i landet, vilket ska ha ökat till 160 stycken 2002 och till 187 stycken 2004 (Forsberg m.fl

2004). Enligt en annan källa, där uppgifterna baseras på antalet resurscentra som ansökt om basfinansiering från Nutek, ökade istället antalet resurscentra mellan 2002 och 2005 från 70 till 130 stycken (*Nationellt program för utveckling av Resurscentra för kvinnor 2006–2008 2006*). En tredje källa uppger att det 2005 fanns upp emot 150 stycken (*För en jämställd regional utveckling 2005*).

Det som förenar resurscentra för kvinnor är alltså inte i första hand deras organiseringsform eller finansiering. Istället är det deras syfte, aktiviteter och målgrupp som kännetecknar dem. Detta betyder att det även finns organisationer som inte själva benämner sig som resurscentra men som kan definieras som sådana utifrån de aktiviteter som bedrivs (Horelli 2011). Resurscentras gemensamma syfte har beskrivits med följande ord:

”Gemensam nämnare för all resurscentraverksamhet (inkl. affärsrådgivare för kvinnor) är att utveckla och ta till vara kvinnors kompetens och bevaka kvinnors intressen i det regionala utvecklingsarbetet.” (Furst 2002, sid 12)

De aktiviteter som resurscentra främst ägnat sig åt är att stärka kvinnor, att erbjuda mötesplatser för kvinnor, att skapa nätverk för kvinnor, att bistå kvinnor som vill starta företag eller finna en anställning, samt att driva projekt som ökar kvinnors inflytande i regionalt tillväxtarbete. Vägledning, rådgivning och kompe-

tensutveckling har därmed varit tre centrala redskap i resurscentras arbete (Fürst 2002, Lindberg 2011b, Lindberg m.fl. 2012, Stenmark 2012). Resurscentras viktigaste uppgifter har beskrivits med följande ord:

”Resurscentra har varit en port in och en sluss vidare genom den information och rådgivning som resurscentra förmedlat genom sina medarbetare, kontaktnät och Internet. Resurscentra har varit en mötesplats för enskilda kvinnor för att komma samman, bryta isolering och utbyta erfarenheter. Resurscentra har erbjudit nätverk en samlingsplats, så att de kunnat utvecklas och konsolideras.” (Fürst 2002, sid 15)

Många resurscentra har bedrivit affärsrådgivning speciellt riktad till kvinnor för att hjälpa dem att starta eller utveckla företag. Resurscentras rådgivare har fungerat som bollplank i processen och har med hjälp av ett coachande förhållningssätt stöttat kvinnorna att identifiera och uppnå sina egna mål. Den rådgivning som utvecklats vid resurscentra skiljer sig från traditionell affärsrådgivning i och med att den betonar 1) möjligheter istället för risker, 2) en jämlik relation mellan rådgivare och klienter istället för en hierarkisk relation där rådgivaren ses som expert och klienten som novis, 3) coaching utifrån klientens egna mål istället för en bedömning av affärsidén utifrån rådgivarens horisont.

Denna typ av rådgivning har visat sig vara värdefull för de kvinnor som tidigare fått sina affärsidéer utdömda av traditionella rådgivare som saknat insikt i de branscher som kvinnor oftast driver företag inom, dvs tjänste- och upplevelsenärningar (Fürst 2002, Johansson 2008, Boström m.fl. 2010, Lindberg 2011a). Behovet av särskild affärsrådgivning riktad till kvinnor motiveras alltså dels av bristande kompetens om specifika branscher hos traditionella affärsrådgivare. Det motiveras även av den symboliska kopplingen mellan företagande och vissa typer av maskulinitet, vilket gör att kvinnor som startar och driver företag avviker från normen (Ahl 2002, Holmquist & Sundin 2002, Pettersson 2002, Berglund 2007). Kvinnor har upplevt sig bli ”oseriöst bemötta av leverantörer, banker och andra företagsfrämjare” men vittnar efter att ha tagit hjälp av resurscentra om ”ett annorlunda och positivt bemötande, om att ha blivit respekterade, ha fått självförtroende och nytt mod” (Fürst 2002, sid 22 & 30). Pedagoggen Susan Hanson (2009, sid 249) har beskrivit hur stereotypa föreställningar om kön påverkar hur olika företagare behandlas:

”Many people and institutions continue to treat all women (or men) according to preconceived beliefs about femininity and masculinity, assuming that certain abilities and behaviours are the norm for each gender.”

Ovanstående genomgång av resurscentras syfte och aktiviteter visar att målgruppen för resurscentra i första hand har varit olika grupper av kvinnor. Några av de grupper som resurscentra fokuserat är arbetslösa kvinnor, kvinnor som vill utvecklas i arbetslivet, kvinnor med projektidéer, kvinnor som vill starta eller utveckla företag, samt kvinnor med utländsk bakgrund (Fürst 2002). Resurscentra har stöttat och informerat dessa kvinnor att förverkliga sina ambitioner och utöka sina kontaktnätverk.

Den senaste omgången av Tillväxtverkets resurscentra-program (2010–2012) begränsar dock resurscentras möjligheter att bibehålla kvinnor som målgrupp, eftersom programmet inte längre finansierar riktade insatser till kvinnor. Den främsta målgruppen ska istället vara politiker, tjänstemän och andra personer som har i uppdrag att skapa regional tillväxt. Förändringen är tänkt ska öka resurscentras påverkan på de ordinarie strukturerna. Det finns dock vissa möjligheter för resurscentra att finansiera riktade insatser till kvinnor genom Tillväxtverkets program Främja kvinnors företagande (Sweco Eurofutures 2011).

Resurscentras roll i det regionala tillväxtarbetet

I denna del ges en översikt över befintlig kunskap om resurscentras roll i det regionala tillväxtarbetet med avstamp i befintlig forskning och övriga studier. Syftet med dessa studier har varit att öka förståelsen för resurscentras förutsättningar att påverka tillväxtarbetet i den egna regionen.

Statligt stöd till resurscentra för kvinnor initierades, som tidigare nämnts, i början av 90-talet i Sverige. Syftet var att öka kvinnors delaktighet i det regionala utvecklingsarbetet och därmed ge

dem en ökad andel av samhällets resurser (Forsberg m.fl. 2004, Eriksson m.fl. 2008). Länsstyrelserna gavs i uppdrag att bilda regionala resurscentra för kvinnor och bildandet av lokala resurscentra för kvinnor uppmuntrades. Prioritering av särskilda insatser för kvinnor i regionalpolitiken fanns också med. Några år senare – 1998 – övertog Nutek (nuvarande Tillväxtverket) ansvaret att förmedla de statliga medlen till regionala och lokala resurscentra (Axelsson & Ungmark 2000, Forsberg m.fl. 2004, Eriksson m.fl. 2008). Under årens lopp har statens satsning på resurscentra för

kvinnor regelbundet modifierats (Forsberg m.fl. 2004, Hudson & Rönnblom 2007). Från att i början ha givits i uppdrag att verka för att kvinnor skulle bli delaktiga i det regionala utvecklingsarbetet, uppmanades de 2005 att medverka till att skapa "hållbar tillväxt" genom att förbättra kvinnors villkor och förutsättningar inom de regionala tillväxtprogrammen och de regionala utvecklingsprogrammen (Forsberg m.fl. 2004, Näringsdepartementet 2004). Hållbar tillväxt innebär att "nuvarande och kommande generationer kvinnor och män kan erbjudas sunda ekonomiska, sociala och ekologiska förhållanden" (Regeringskansliet 2004, sid 10).

Efter ytterligare tre år, 2008, utvidgades resurscentras uppdrag till att även omfatta EU:s strukturfonder (Näringsdepartementet 2007). Där tillfogades att resurscentra, utöver att bidra till hållbar tillväxt, också ska stärka kvinnors företagande. Inriktningen mot företagande fanns med redan i en regeringsproposition 2001, där resurscentra uppmuntrades att inrikta sig på företagsrådgivning till kvinnor samt på främjandet av kvinnors företagande och anställning (Hudson & Rönnblom 2007). Betoningen av kvinnors företagande fick till effekt att det periodvis varit svårt för de resurscentra som inte fokuserat på detta område att få tillgång till offentliga resurser för sin verksamhet (Danilda

2007). I den senaste programomgången (2010–2012) utvidgar Tillväxtverket resurscentras uppdrag till att omfatta alla de fem insatsområden som nämns i Sveriges nationella strategi för regional konkurrenskraft 2007–2013. De fem insatsområdena är: 1) Entreprenörskap och innovativa miljöer, 2) Kompetensförsörjning och ökat arbetskraftsutbud, 3) Tillgänglighet, 4) Strategiskt gränsöverskridande samarbete, 5) Landsbygdsutveckling. Det är dock fortfarande det insatsområde som rör entreprenörskap som dominerar i de ansökningar som beviljats, vid sidan av det insatsområde som rör arbetsmarknaden (Sweco Eurofutures 2011). Detta är inte förvånande med tanke på att just arbetsmarknad och näringslivsutveckling utgjort grundpelare i många resurscentras verksamheter under årens lopp (Axelsson & Ungmark 2000). Samtidigt har även landsbygdsutveckling funnits med i flera resurscentra sedan starten (jmfri Friberg 1993).

En utvärdering av resurscentraverksamheten under åren 1998–2002 visar att de aktiviteter som genomförts inom resurscentra främst handlat om att "utveckla och öka kunskaperna om kvinnors företagande samt att bedriva utvecklingsprojekt" (Forsberg m.fl. 2004, sid 3). En av resurscentras viktigaste målgrupper har, som tidigare nämnts, varit kvinnor som vill förverkliga sina idéer, ofta inom ramen för eget företagande (Fürst 2002, Boström m.fl.

2010).⁴ De näringar som dessa kvinnor är verksamma i utgörs till största delen av service- och upplevelsenäringsar, inom både privat och offentlig sektor (Holmquist & Sundin 2002, Bünger 2003, Holmquist 2008, Lindberg 2010, Lindberg m.fl. 2012). I och med lanseringen av det pågående resurscentraprogrammet ändrades dock som sagt resurscentras målgrupp från kvinnor till aktörer med regionalt tillväxt-uppdrag (Sweco Eurofutures 2011).

I Tillväxtverkets deluppföljning av resurscentra-programmet skrivs att:

”För att lyckas i det långsiktiga arbetet med att integrera jämställdhet som en självklar del i det regionala tillväxtarbetet är det även nödvändigt att resurscentra och de regionala och lokala aktörerna gör en gemensam analys av vilka jämställdhetsbrister som det finns i regionens tillväxtarbete och vad som behöver göras för att åtgärda dessa.” (*Insatser som bidrar till jämställdhet i det regionala tillväxtarbetet* 2011, sid 3)

Vilka förutsättningar som finns för en sådan gemensam analys av brister och åtgärder diskuteras i en rad rapporter. Enligt slutrapporten i den följeforskning som utfördes i anslutning till programperioden 2006–2009 ansåg då de regionala aktörer som

resurscentra ska arbeta med att resurscentra är en relativt osynlig aktör i det regionala tillväxtarbetet och att de sällan deltar i de diskussioner som förs om regional tillväxt (Ramböll 2009). När det gäller kvinnors företagande är resurscentras synlighet dock något större och vissa gemensamma diskussioner förs om specifika projekt. Entreprenörskapsområdet har av resurscentra upplevts som det område inom det regionala tillväxtarbetet som det har varit lättast att få tillträde till, vilket kan ha att göra med att företagande inte uppfattas som lika hotfullt som andra jämställdhetsfrågor (Boström 2007). I den följeforskning som genomfördes dessförinnan, under perioden 1998-2002, konstateras att det då saknades en samstämmig bild mellan involverade aktörer kring vad resurscentra ska leda till och på vilket sätt målen ska uppfyllas (IM-gruppen 2004). I den enkät som Tillväxtverket låtit genomföra bland regionala aktörer 2011 är 35 procent neutrala till resurscentras verksamheter och 29 procent positiva (Insatser som bidrar till jämställdhet i det regionala tillväxtarbetet 2011).⁵

Samtidigt uppger flera av de tillfrågade att resurscentra står utanför ordinarie näringslivsarbete. Resurscentra vittnar själva om att det är svårt att komma in på den arena där tillväxtarbetet bedrivs och att det kan vara svårt att bli betraktad som en

relevant aktör i arbetet (*Insatser som bidrar till jämställdhet i det regionala tillväxtarbetet 2011*). En tidigare dokumentstudie av de regionala tillväxtprogrammen visar att resurscentra sällan omnämns i dessa program och att resurscentras verksamhet inte verkar ha lett till att jämställdhet integrerats i programskrivningarna. I följeforskningsrapporten från perioden 2006-2009 konstateras att både resurscentras egen organisering och dess omvärld har betydelse för resurscentras inriktning och handlingsutrymme. De resurscentra som organisatoriskt sett utgör en del av myndigheter på lokal och regional nivå, t.ex. kommuner eller länsstyrelser, har lättare att förankra och legitimera sitt arbete hos regionala aktörer. Samtidigt är de mindre fria än de resurscentra som organiseras som t.ex. ideella föreningar vad gäller valet av inriktning och genomförande. Inte heller kan de integrerade resurscentra utmana tillväxtbegreppets definition och position i det regionala tillväxtarbetet – eller tillämpa ett uttalat genusperspektiv – på samma sätt som fristående resurscentra kan. Förankringen hos kvinnor i regionen anses även vara större bland de fristående resurscentra (Ramböll 2009).

Å andra sidan betonas att resurscentra har stor erfarenhet och kunskap om kvinnors villkor i fråga om regional utveckling. Resurscentra har möjliggjort för kvinnor att ta del av de regional-

politiska satsningar som genomförts (Forsberg m.fl. 2004). Detta perspektiv framförs även i den senare följeforskningsrapporten där de regionala aktörerna uppger att resurscentra besitter outnyttjad kompetens om jämställdhet (Ramböll 2009). Den senaste enkät som utförts bekräftar bilden av att resurscentra har bidragit till en positiv utveckling i länen och att verksamheten stödjer utsatta grupper som sällan har tillgång till annat stöd (*Insatser som bidrar till jämställdhet i det regionala tillväxtarbetet 2011*). Möjligheterna att ge utsatta grupper stöd har dock förändrats i den senaste programperioden, där resurscentra inte längre kan få stöd till aktiviteter som riktas till enskilda kvinnor (Sweco Eurofutures 2011). Denna förändring kan ha att göra med de tidigare följeforskarnas uttryckta oro för att resurscentras verksamheter främst försökte påverka det regionala tillväxtarbetet indirekt genom att uppmuntra till en förändring hos målgrupperna (dvs kvinnor) istället för en förändring i de regionala aktörernas behandling av målgrupperna. Flera resurscentra ansåg dock enligt följeforskningen att de är involverade i arbetet med att utveckla och genomföra regionala tillväxt- och utvecklingsprogram. De bjuds in till utvecklingsarbetet, sitter med i arbetsgrupper och nyttjas som remissinstans. Det återstod dock frågetecken kring vilken roll resurscentra skulle ha i det regionala tillväxtarbetet – som allmänt inbjudna, som remissinstans eller

som deltagare i det regionala partnerskapet (Ramböll 2009).

Samtidigt kan inte allt ansvar för att uppnå jämställdhet i det regionala tillväxtarbetet läggas på resurscentras axlar. Länsstyrelser och regionförbund med uppdrag att utforma regionala tillväxtprogram och tillväxtstrategier har ansvar att tillämpa ett jämställdhetsperspektiv på alla områden och i alla faser av tillväxtarbetet. Om jämställdhetspolitikens mål skulle införlivas i den regionala tillväxtpolitiken skulle resurscentras handlingsutrymme ökas, enligt tidigare följeforskare (Ramböll 2009). I den senaste enkäten uttrycker vissa av länens sakkunniga i jämställdhet en oro för att resurscentra blir en sidoordnad organisation som inte kan påverka ordinarie strukturer (Tillväxtverket 2011). Mot bakgrund av den låga samstämmigheten mellan resurscentra och regionala företrädare har tidigare följeforskare föreslagit att resurscentra skulle få en tydligare roll och ett tydligare uppdrag. Även en tydligare bild av vad resurscentra ska uppnå föreslogs (Ramböll 2009). Detta hörsammades i den nya programomgången genom att resurscentras verksamhet tydligare kopplades till de fem insatsområden som utgör basen i Sveriges och EU:s regionala tillväxtpolitik. Dessutom ökade kraven på resurscentras förmåga att analysera det regionala tillväxtarbetet ur ett genusperspektiv (Sweco Eurofutures 2011).

Företagsekonomen Lina Stenmark (2012) analyserar i sin avhandling hur resurscentras möjligheter att påverka den regionala utvecklingspolitiken begränsas av att den statliga politiken för att stötta resurscentra vilar på motstridiga logiker. De tre logiker hon lyfter fram – neoklassisk, neoösterrikisk och kritiskt emancipatorisk logik – utgår från olika antaganden om hur företagande bäst ska främjas från statens sida. Den neoklassiska logiken föreskriver omfattande interventioner från statens sida för att skapa ekonomisk tillväxt, genom hierarkisk och centraliserad styrning. Den neoösterrikiska logiken föreskriver istället minimal intervention från statens sida i syfte att skapa möjligheter för människors spontana entreprenöriella initiativ. Den kritiskt emancipatoriska logiken föreskriver en mellanväg där förgivettagna föreställningar om företagande utmanas i syfte att frigöra marginaliserade grupper och därigenom uppnå en "empowering ekonomi". Staten styr då på ett decentraliserat sätt genom att uppmuntra samverkan, nätverk och partnerskap. I och med att inslag från alla dessa tre logiker förekommer i politiken kring resurscentra, står resurscentra i praktiken inför oförenliga krav. Detta ger upphov till organisatoriska problem i resurscentra, särskilt vad gäller deras identitet och legitimitet.

Resurscentra som innovationssystem

Innovation har blivit ett allt vanligare område för politiska insatser i Sverige och övriga världen. I dessa sammanhang definieras innovationer som nya varor och tjänster kommit till nytta i samhället. Anledningen till att det överhuvudtaget finns en politik för att främja innovationer i Sverige har enligt historikern Åke Uhlin (2005) att göra med att utveckling och spridning av innovationer anses vara ett sätt att ställa om landets ekonomi till att bli mer dynamisk och kunskapsbaserad. Företagsekonomien Fredrik Lavén (2008) konstaterar att det finns en allmänt spridd uppfattning att innovation är drivkraften för ekonomisk tillväxt. Eftersom innovation alltmer kommit att betraktas som beroende av ett system av institutionella och kulturella sammanhang har intresset ökat för de samverkansnätverk som tros bidra till utvecklingen av innovationer (Asheim 2005). En variant av sådana nätverk är det som kommit att kallas för innovationssystem (Uhlin 2005). I dessa system samlas aktörer från olika samhällssektorer för att stimulera utvecklingen av ny kunskap som omsätts i innovationer (Lavén 2008). Även Triple Helix används som beteckning för innovationssystem. I denna modell utpekats företag, universitet/högskolor och samhälle/politik som de huvudsakliga aktörerna i innovationssystem. Samverkan mel-

lan dessa tre aktörer anses bidra både till att ny, relevant kunskap utvecklas och till att denna kunskap omvandlas till nya produkter och tjänster som kommer till nytta i samhället (Leydesdorff & Etzkowitz 1996 & 1998, Lavén 2008).

I statsvetaren Malin Lindbergs avhandling (2009 & 2010) utforskas möjligheten att betrakta resurscentra för kvinnor som exempel på innovationssystem. Hennes studie visar att resurscentra i sin organisering har samlat aktörer från olika samhällssektorer som tillsammans har utvecklat ny kunskap som gett upphov till innovationer. Eftersom detta stämmer överens med den definition av innovationssystem som tillämpats i forskning och politik drar hon slutsatsen att de fyra samverkansnätverken mycket väl kan betraktas som exempel på sådana (jmf Marklund m.fl. 2004, Asheim 2005, Frykfors 2005). Denna slutsats utmanar merparten av den befintliga innovationsforskningen och innovationspolitiken eftersom de sällan har omfattat samverkansnätverk för innovation som baseras på kvinnors företagande och innovation. Istället har mansdominerade nätverk och näringar, som tillverkningsindustri och IT, prioriterats (Pettersson 2007, Lindberg 2009 & 2010, Forsberg & Lindgren 2010).

Utöver att konstatera att resurscentra för kvinnor utgör exempel på innovationssystem understryker Lindberg (2010) hur resurscentra samtidigt har utmanat de dominerande modellerna som beskriver hur innovationssystem organiseras. De har bland annat ifrågasatt uppfattningen att sådana samverkansnätverk för innovation skulle vara enhetliga system utan interna slitningar eller oberoende av sociala relationer mellan människor. Detta genom att visa hur maktrelationer och genuskonstruktioner påverkar kvinnors respektive mäns möjligheter att bidra till och dra nytta av sådana samverkansnätverk (jmf Pettersson & Saarinen 2005).

Resurscentra har utmanat Triple Helix-modellen genom att involvera den ideella sektorn som en fjärde part (jmf Leydesdorff & Etzkowitz 1996 & 1998, Lavén 2008). Tillsammans med andra innovationsnätverk som organiserats på liknande sätt har detta lett till lanseringen av ett alternativt begrepp – Quadruple Helix – som synliggör även den ideella sektorns betydelse för innovation (Carayannis & Campbell 2009 & 2010, Maldonado m.fl. 2009, Lindberg 2010, Mac Gregor m.fl. 2010, Lindberg m.fl. 2011 & 2012).

Externt inflytande på resurscentra

Resurscentra vittnar i forskningen om hur de tvingats anpassat sina insatser efter omvärldens bemötande (Lindberg 2010). Myndigheter på kommunal, regional och nationell nivå har avgjort deras tillgång till extern finansiering av sina verksamheter. Myndigheternas uttalade (eller uteblivna) stöd och inbjudningar till att delta i det regionala tillväxtarbetet har spelat en viktig roll på det mentala planet för resurscentra. Även relationen till andra företagsfrämjare har påverkat resurscentras sätt att bedriva sina verksamheter. Detta beroende på om dessa varit villiga att sam-

verka och sätta sig in i kvinnors situation eller ej. Det har också varierat i vilken mån andra aktörer tillskrivit resurscentra samma vikt som övriga företagsfrämjare.

Flera av representanterna från resurscentra vittnar om en nagelfarning av de verksamheter som bedrivs av kvinnor på ett sätt som de anser att de flesta män slipper. Till exempel ställs helt andra krav på redovisning av budget och uppvisande av resultat. De summor som beviljats till resurscentras projekt har dessutom

varit betydligt lägre än de summor som delats ut till mansdominerade kluster och innovationssystem via regionala och nationella policyprogram. Även långsiktigheten i resurscentras verksamheter har begränsats av bristande finansiering, i och med att nya projektmedel ständigt måste sökas vilket tagit tid och kraft från pågående aktiviteter. Samtidigt upplever vissa av representanterna från resurscentra att vinden vänt och att de efter många års slitsamt arbete nu äntligen bjuds in till aktiviteter kring företagande och regional utveckling och att det till och med förs diskussioner om att resurscentra skulle kunna utgöra ett kluster med aktiv stöttning från länet (Lindberg 2010, Stenmark 2012).

Omvärldens inflytande över resurscentras verksamheter återfinns därmed på tre nivåer: individuellt bemötande, resurscentraprogrammens utformning och strategiska prioriteringar i den regionala tillväxtpolitiken. Vad gäller det senare så är det av betydelse att service- och upplevelsenärings har utgjort utgångspunkt för många av aktiviteterna i resurscentra. Det är i dessa näringar som majoriteten av de anställda och företagande kvinnorna i Sverige arbetar (Lewén 2010). Samtidigt har denna grupp av näringar givits en låg prioritet i nationella och regionala strategier och satsningar på företagande och innovation

(Lindberg 2008, 2009, 2010; Nutek 2007). Det har även poängterats att Sveriges innovationspolitik hittills försummat innovationer inom både den privata som den offentliga tjänstesektorn (Marklund m.fl. 2004). En studie av de innovationssystem och kluster som har prioriterats i Sverige visar det att det främst är två grupper av näringar som dominerat: bas- och tillverkningsindustri respektive ny teknik, som båda främst består av mansdominerade branscher. En lägre prioritet har givits åt gruppen service- och upplevelsenärings, som till största delen består av näringar som sysselsätter många kvinnor. Detta står i kontrast till Sveriges jämställdhetspolitiska mål och som ett tecken på att strategin av jämställdhetsintegrering inte tillämpas fullt ut i alla politikområden (Lindberg 2009 & 2010).

Resurscentra har upplevt svårigheter att få tillträde till de policyprogram som inriktats på generella insatser för företagande och innovation. Istället har de blivit hänvisade till de policyprogram som inriktats på specifika insatser för kvinnors företagande, jämställdhet eller just resurscentra för kvinnor. Det har exempelvis, som tidigare nämnts, periodvis varit svårt för de resurscentra som inte fokuserat på kvinnors företagande att få tillgång till offentliga resurser för sin verksamhet (Danilda 2007). Omvärldens bemötande har på så sätt lett till att resurscentra "spärrats in" i

de policyprogram som rört kvinnor och jämställdhet (Lindberg 2010). Detta har påverkat vilka verksamheter de kunnat bedriva (jmf. Danilda 2008, Ramböll 2009). Sådana insparningseffekter har uppmärksammats av Johansson (1997) som skriver att "den som blir beviljad ett statligt bidrag får samtidigt ingå en överenskommelse att acceptera att bli kontrollerad". Detta har likheter med begreppet "resursfälla" som använts för att beskriva hur organisationer riskerar att reduceras till att enbart vara det som de har resurser till att göra eller till det som de får betalt för att göra (Wijkström & af Malmberg 2005). Inom resursberoende-teorin förklaras dessutom hur organisationer måste interagera med andra aktörer i omgivningen för att få tillgång till externa resurser (Wistus 2010). Det finns även en parallell till miljöpolitikforskaren Paul A Sabatiers (1986) beskrivning av hur centrala aktörer indirekt kan påverka de mål och strategier som tillämpas av mer perifera aktörer just via resurstilldelning.

I och med att resurscentra har i uppdrag att bidra till jämställdhet i det regionala tillväxtarbetet bidrar statsvetaren Malin Rönnbloms (2002) avhandling med att belysa förutsättningarna för sådana insatser. Hon identifierar fem begränsande principer för jämställdhetsarbete som omvärlden förväntar sig att sådana insatser ska följa för att vara legitima. Dessa principer föreskriver att jämställdhetsinsatser bör utgå från att det finns essentiella biologiska skillnader mellan könen, att jämställdhet begränsas till en fråga om antal där kvinnors delaktighet ska vara kompletterande till mäns, att endast frivilliga åtaganden kan genomföras och att jämställdhetsinsatser ska ske i samarbete mellan kvinnor och män. Det sistnämnda medför att resurscentras legitimitet ifrågasätts eftersom de i första hand organiserar kvinnor som utför jämställdhetsinsatser på egen hand.

Referenser

- Ahl, Helene (2002). *The making of the female entrepreneur – a discourse analysis of research texts on women's entrepreneurship*. Doktorsavhandling. Jönköping: Internationella handelshögskolan i Jönköping.
- Asheim, Björn T (2005). Kluster, regionala innovationssystem och lärande regioner. I Benner, Mats (red). *Innovationer – dynamik och förnyelse i ekonomi och samhällsliv*. Lund: Studentlitteratur.
- Axelsson, Christina & Ungmark, Inger (2000). *Särskilda insatser för kvinnor – en studie av lokala resurscentramodeller och metodutveckling*. Arbetsrapport. Skriftserie B. Nr 20. Eskilstuna: Mälardalens högskola.
- Berglund, Karin (2012). *Jakten på entreprenörer – om öppningar och låsningar i entreprenörskapsdiskursen*. Doktorsavhandling. Stockholm: Santérus Academic Press.
- Boström, Cecilia (2007). Om vi lyckas, behövs vi inte då?. I Boström, Cecilia & Davidsson, Bulle (red). *I världen och vardagen – för lika villkor inom entreprenörskap och regional utveckling*. Sörmlandsbilder 8. Nyköping: Länsstyrelsen i Södermanland.
- Boström, Cecilia & Davidsson, Bulle red (2007). *I världen och vardagen – för lika villkor inom entreprenörskap och regional utveckling*. Sörmlandsbilder 8. Nyköping: Länsstyrelsen i Södermanland.
- Boström Cecilia, Davidsson Bulle & Karlberg Marianne (2010). *Kunden i fokus – professionell affärsrådgivning*. Stockholm: Tillväxtverket.
- Bünger, Anna (2003). *Kvinnors företagande – format av samhället*. B 2003:7. Stockholm: Nutek.
- Carayannis, Elias G. & Campbell, David FJ. (2009). 'Mode 3' and 'Quadruple Helix': toward a 21st century fractal innovation ecosystem. *International Journal of Technology Management*. Vol 46. No 3-4. P 201-234.
- Carayannis, Elias G. & Campbell, David FJ. (2010). Triple Helix, Quadruple Helix and Quintuple Helix and how do knowledge, innovation and the environment relate to each other? *International Journal of Social Ecology and Sustainable Development*. Vol 1. No 1. P 41-69.
- Danilda, Inger (2007). Sörmland – en nationell experimentverkstad. I Boström Cecilia & Davidsson Bulle (red). *I världen och vardagen – för lika villkor inom entreprenörskap och regional utveckling*. Sörmlandsbilder 8. Nyköping: Länsstyrelsen i Södermanland.
- Danilda, Inger (2008). *Resurscentrum för kvinnor – legitimitet, kriterier och hållbar samhällsutveckling*. Projektdokumentation och utvärdering. Gävle: Svenska riksförbundet nationellt resurscentrum för kvinnor.
- Davidsson, Bulle & Karlberg, Marianne (2007). Lika Villkor - nationell pilot och modell på export. I Boström, Cecilia & Davidsson, Bulle (red). *I världen och vardagen – för lika villkor inom entreprenörskap och regional utveckling*. Sörmlandsbilder 8. Nyköping: Länsstyrelsen i Södermanland.
- Eriksson, Agneta, Forsberg, Anne, Arvesen, Christina, Nilsson, Bodil, Niemi, Arja & Delvéus, Viia (2008). *Att driva ett resurscentrum framgångsrikt – handbok för resurscentra*. Gävle: Svenska riksförbundet nationellt resurscentrum för kvinnor.

Forsberg, Gunnel, Johansson, Åsa & Pettersson, Nils (2004). *Resurscentra för kvinnor – en kraft för hållbar regional utveckling?* R 2004:14. Stockholm: Nutek.

Forsberg, Gunnel & Lindgren, Gerd red (2010). *Nätverk och skuggstrukturer i regionalpolitiken*. Karlstad: Karlstad University Press.

Friberg, Tora (1993). *Det andra sidan av myntet – om regionalpolitikens enögdhet*. Östersund: Glesbygdsmyndigheten.

För en jämställd regional utveckling – avsiktsförklaringar från Nutek och Svenska riksförbundet nationellt resurscentrum för kvinnor (2005). Stockholm: NRC & Nutek.

Hanson, Susan (2009). *Changing places through women's entrepreneurship*. *Economic Geography*. Vol 85. Nr 3. Sid 245-267.

Holmquist, Carin (2008). Fältet genus och företagande. I Larsson, Pär, Göranson, Ulla & Lagerholm, Magnus (red). *Sesam öppna dig! Forskarperspektiv på kvinnors företagande*. VR 2008:20. Stockholm: Vinnova.

Holmquist, Carin & Sundin, Elisabeth red (2002). *Företagerskan – om kvinnor och entreprenörskap*. Innovationer & entreprenörskap. Stockholm: SNS förlag.

Hudson, Christine & Rönblom, Malin (2007). Regional development policies and the constructions of gender equality: The Swedish case. *European Journal of political research*. Nr 46. Sid 47-68.

Insatser som bidrar till jämställdhet i det regionala tillväxtarbetet – deluppföljning av programmet Resurscentra för kvinnor (2011). Stockholm: Tillväxtverket.

Johansson, Anders W (1997). *Att förstå rådgivning till småföretagare*. Doktorsavhandling. Bjärred: Academia adacta.

Johansson, Anders W. (2008). Nätverk och resurscentra som arena för entreprenörskap. I Berglund, K. & Johansson, A.W. (Red.). *Arenor för entreprenörskap*. Örebro: FSF Förlag.

Larsson, Pär, Göranson, Ulla & Lagerholm, Magnus red (2008). *Sesam öppna dig! Forskarperspektiv på kvinnors företagande*. VR 2008:20. Stockholm: VINNOVA.

Lavén, Fredrik (2008). *Organizing innovation – how policies are translated into practice*. Doktorsavhandling. Göteborg: BAS Publishing.

Lewén, Aurora (2010). *Tjänstesektorn - kvinnors och mäns företagande. Fakta och statistik*. Info 0157. Stockholm: Tillväxtverket.

Leydesdorff, Loet & Etzkowitz, Henry (1996). Emergence of a triple helix of University-Industry-Government Relations. *Science & public policy*. Vol 23. Nr 5. Sid 279-286.

Leydesdorff, Loet & Etzkowitz, Henry (1998). The Triple Helix as a model for innovation studies. Conference report. *Science & public policy*. Vol 25. Nr 3. Sid 195-203.

Lindberg, Malin (2009). Män och manlighet i svensk innovationspolitik. *Tidskrift för genusvetenskap*. Nr 2-3. Sid 29-43.

Lindberg, Malin (2010). *Samverkansnätverk för innovation – en interaktiv och genusvetenskaplig utmaning av innovationspolitik och innovationsforskning*. Doktorsavhandling. Luleå: Luleå tekniska universitet.

Lindberg, Malin (2011a). *Women's Resource Centres – a Swedish model being internationalized*. Seinäjoki: WINNET 8.

Lindberg, Malin (2011b). *Women's Resource Centres as a research topic*. Seinäjoki: WINNET 8.

- Lindberg, Malin, Danilda, Inger & Torstensson, Britt-Marie (2012). Women Resource Centres – Creative Knowledge Environments of Quadruple Helix. *Journal of the Knowledge Economy*. 3 (1): 36-52.
- Lindberg, Malin, Lindgren, Monica, & Packendorff, Johann (2011). *Bridging the gender gap in entrepreneurship: A study of a Quadruple Helix innovation system project in the Baltic Sea region*. Paper presented at The first International Conference on Entrepreneurship, Innovation and SMEs, Caen, France, 3-4 November 2011.
- Mac Gregor, Steven P., Marques-Gou, P., & Simon-Villar, A. (2010). Gauging readiness for the quadruple helix: a study of 16 European organizations. *Journal of the Knowledge Economy*. Vol 1. No 3. P 173-190.
- Maldonado, Valtencir, Lobera, Josep & Escrigas, Cristina (2009). *The role of higher education in a new quadruple helix context*. Paper presenterat på konferensen Triple Helix VII i Glasgow, UK, 17-19 juni 2009.
- Marklund, Göran, Nilsson, Rolf, Sandgren, Patrik, Granat Thorslund, Jennie & Ullström, Jonny (2004). *The Swedish national innovation system 1970-2003 – a quantitative international benchmarking analysis*. VA 2004:01. Stockholm: VINNOVA.
- Nationellt program för utveckling av Resurscentra för kvinnor 2006-2008* (2006). Stockholm: Nutek.
- Näringsdepartementet (2004). *Regleringsbrev för budgetåret 2005 avseende anslagen 33:1, 33:7 och 33:9 under utgiftsområde 19 Regional utveckling*. 04-12-22.
- Näringsdepartementet (2007). *Regleringsbrev för budgetåret 2005 avseende anslagen 33:1, 33:2 och 33:6 under utgiftsområde 19 Regional utveckling*. 07-12-19.
- Pettersson, Katarina (2002). *Företagande män och osynliggjorda kvinnor – diskursen om Gnosjö ur ett könsperspektiv*. Doktorsavhandling. Geografiska regionstudier nr 49. Uppsala: Kulturgeografiska institutionen vid Uppsala universitet.
- Pettersson, Katarina & Saarinen, Ylva (2005). Entreprenörer, motorer och andra hjältar – manlig norm i svensk klusterpolitik. *Nordisk Samhällsgeografisk Tidskrift*, nr. 39.
- Ramböll (2009). *Följeforskning av verksamhet vid resurscentra för kvinnor – slutrapport*. Rapport 0039. Stockholm: Tillväxtverket.
- Regeringskansliet (1993/1994). *Bygder och regioner i utveckling*. Regeringens proposition 1993/1994:140.
- Regeringskansliet (2004). *Målet är hållbar tillväxt – lokala och regionala processer och samarbeten*. Stockholm: Näringsdepartementet.
- Rönblom, Malin (2002). *Ett eget rum? Kvinnors organisering möter etablerad politik*. Doktorsavhandling. Umeå: Umeå universitet.
- Sabatier, Paul A (1986). Top-down and Bottom-up approaches to implementation research. *Journal of Public Policy*. Vol 6. Nr 1. Sid 21-48.
- Squires, Judith (2005). Is mainstreaming transformative? Theorizing mainstream in the context of diversity and deliberation. *Social Politics*. Vol 12. Nr 3. Sid 366-388.
- Sweco Eurofutures (2011). *Delrapport 1 – Följeforskning av Resurscentra för jämställd tillväxt 2010–2012*. Stockholm: Tillväxtverket.
- Stenmark, Lina (2012). *Den regionala utvecklingens logik i policy och praktik – en fallstudie av den regionalpolitiska interventionen resurscentra för kvinnor*. Doktorsavhandling. Västerås: Mälardalens högskola.

Uhlin, Åke (2005). Innovation, osäkerhet och det instrumentalistiska misstaget. I Benner, Mats (red). *Innovationer – dynamik och förnyelse i ekonomi och samhällsliv*. Lund: Studentlitteratur.

Utfall och styrning av statliga insatser för kapitalförsörjning ur ett könsperspektiv (2007). R2007:34. Stockholm: Nutek.

Wijkström, Filip & af Malmborg, Marianne (2005). Mening och mångfald – ledning och organisering av idéburen verksamhet. I Amnå Erik red. *Civilsamhället – några forskningsfrågor*. Stockholm: Riksbankens jubileumsfond i samarbete med Gidlund.

Wistus, Sofia (2010). *Det motsägelsefulla partnerskapet – en studie av utvecklingspartnerskap som organiseringsform inom EQUAL-programmet*. Doktorsavhandling. Linköping: Linköpings universitet.

Fotnoter

- 1 www.winnetsverige.se
- 2 E-post: malin.lindberg@ltu.se
- 3 www.winneteurope.eu
- 4 För en översikt av forskningsläget rörande kvinnors företagande, se Larsson m.fl. 2008.
- 5 De regionala aktörer som tillfrågats är aktörer med regionalt tillväxtansvar samt särskilt sakkunniga i jämställdhet.

Forskare med relevans för Resurscentra i Sverige

Här listas några av de forskare i Sverige som med hjälp av ett genusperspektiv har studerat olika teman som är relevanta för resurscentra. Förhoppningen är att denna lista ska underlätta för resurscentra som vill komma i kontakt med forskare.

Insatsområde 1 – Entreprenörskap och innovativa miljöer

Agneta Hansson, Högskolan i Halmstad

Anders W Johansson, Linnéuniversitetet

Anita Göransson, Linköpings universitet

Annika Skoglund, Stockholms universitet

Carin Holmquist, Handelshögskolan i Stockholm

Caroline Wigren, Lunds universitet

Cecilia Nahnfeldt, Karlstads universitet

Chris Hudson, Umeå universitet

Christina Axelsson, Södertörns högskola

Christina Scholten, Malmö högskola

Dominique Anxo, Växjö universitet

Elisabeth Sundin, Linköpings universitet

Eva Blomberg, Södertörns högskola

Ewa Gunnarsson, Luleå tekniska universitet

Gun Hedlund, Örebro universitet

Gerd Lindgren, Karlstads universitet

Gunnel Forsberg, Stockholms universitet

Helene Ahl, Högskolan i Jönköping

Jaana Kurvinen, Region Gävleborg

Johann Packendorff, KTH

Karin Berglund, Stockholms universitet

Katarina Pettersson, Nordregio

Leif Melin, Internationella Handelshögskolan i Jönköping

Lena Andersson-Skog, Umeå universitet

Lena Forsberg, Luleå tekniska universitet

Lina Stenmark, Mälardalens högskola

Line Säll, Karlstads universitet

Malin Lindberg, Luleå tekniska universitet

Malin Rönnblom, Umeå universitet

Malin Tillmar, Linköpings universitet

Maria Udén, Luleå tekniska universitet

Mona Hedfeldt, Örebro universitet

Monica Lindgren, KTH

Tora Friberg, Lunds universitet

Ylva Fältholm, Luleå tekniska universitet

Åsa Lindholm Dahlstrand, Högskolan i Halmstad

Insatsområde 2 – Kompetensförsörjning och ökat arbetskraftsutbud

Agneta Hansson, Högskolan i Halmstad

Anna Wahl, KTH

Anne-Charlott Callerstig, Linköpings universitet

Charlotte Holgersson, KTH

Christina Scholten, Malmö högskola

Dominique Anxo, Växjö universitet

Eva Amundsdotter, Luleå tekniska universitet

Ewa Gunnarsson, Luleå tekniska universitet

Gunnel Forsberg, Stockholms universitet

Hans Lundkvist, Luleå tekniska universitet

Kerstin Rosenberg, Karlstads universitet

Kristina Johansson, Luleå tekniska universitet

Kristina Lindholm, Stockholms universitet

Lena Abrahamsson, Luleå tekniska universitet

Lena Gonäs, Karlstads universitet

Magnus Nermo, Stockholms universitet

Pia Höök, KTH

Sophie Linghag, KTH

Tora Friberg, Lunds universitet

Åsa Löfström, Umeå universitet

Insatsområde 3 – Tillgänglighet

Caroline Wamala, Karlstads universitet

Christina Mörtberg, Linnéuniversitetet

Fredrik Sjögren, Luleå tekniska universitet

Johanna Sefyrin, Mittuniversitetet

Lena Trojer, Blekinge tekniska högskola

Maria Udén, Luleå tekniska universitet

Mattias Höjer, KTH

Minna Salminen-Karlsson, Uppsala universitet

Tora Friberg, Lunds universitet

Ulf Mellström, Karlstads universitet

Ulrika Gunnarsson-Östling, KTH

Insatsområde 4 – Strategiskt gränsöverskridande samarbete

Cecilia Nahnfeldt, Karlstads universitet

Gun Hedlund, Örebro universitet

Maria Udén, Luleå tekniska universitet

Sofia Wistus, Linköpings universitet

Insatsområde 5 – Landsbygdsutveckling

Christina Scholten, Malmö högskola

Gunnel Forsberg, Stockholms universitet

Katarina Pettersson, Nordregio

Lena Forsberg, Luleå tekniska universitet

Maria Udén, Luleå tekniska universitet

Seema Arora-Jonsson, SLU

Susanne Stenbacka, Uppsala universitet

Yvonne Gunnarsdotter, SLU

Tema Resursfördelning & prioritering av branscher

Birgitta Jordansson, Göteborgs universitet

Chris Hudson, Umeå universitet

Gun Hedlund, Örebro universitet

Malin Lindberg, Luleå tekniska universitet

Malin Rönnblom, Umeå universitet

Katarina Pettersson, Nordregio

Tema Genusmedveten rådgivning/ handläggning

Anders W Johansson, Linnéuniversitetet

Jeaneth Johansson, Luleå tekniska universitet

Malin Lindberg, Luleå tekniska universitet

Malin Malmström, Luleå tekniska universitet

Malin Tillmar, Linköpings universitet

Pernilla Nilsson, Umeå universitet

Tema Service- och upplevelsenäringar

Christina Scholten, Malmö högskola

Elisabeth Sundin, Linköpings universitet

Jennie Olofsson, Umeå universitet

Johanna Nählinder, Linköpings universitet

Katarina Mattsson, Södertörns högskola

Lena Forsberg, Luleå tekniska universitet

Malin Lindberg, Luleå tekniska universitet

Tema Mötesplatser och nätverk för kvinnor

Anders W Johansson, Linnéuniversitetet

Chris Hudson, Umeå universitet

Christina Scholten, Malmö högskola

Gerd Lindgren, Karlstads universitet

Gun Hedlund, Örebro universitet

Gunnel Forsberg, Stockholms universitet

Karin Berglund, Stockholms universitet

Katarina Pettersson, Nordregio

Lina Stenmark, Mälardalens högskola

Malin Lindberg, Luleå tekniska universitet

Malin Rönnblom, Umeå universitet

Maria Udén, Luleå tekniska universitet

Mona Hedfeldt, Örebro universitet

Seema Arora-Jonsson, SLU

Tora Friberg, Lunds universitet

Tema kluster/innovationssystem

Agneta Hansson, Högskolan i Halmstad

Anders W Johansson, Linnéuniversitetet

Cecilia Nahnfeldt, Karlstads universitet

Chris Hudson, Umeå universitet

Christina Scholten, Malmö högskola

Eva Amundsdotter, Luleå tekniska universitet

Ewa Gunnarsson, Luleå tekniska universitet

Gerd Lindgren, Karlstads universitet

Gunnel Forsberg, Stockholms universitet

Katarina Pettersson, Nordregio

Line Säll, Karlstads universitet

Malin Lindberg, Luleå tekniska universitet

Malin Rönnblom, Umeå universitet

Maria Udén, Luleå tekniska universitet

Susanne Andersson, Stockholms universitet

Tora Friberg, Lunds universitet

Tema insatser för kvinnor med utländsk bakgrund

Diana Mulinari, Lunds universitet

Karin Berglund, Stockholms universitet

Paula Mulinari, Malmö högskola

Paulina de los Reyes, Stockholms universitet

Ulrika Holgersson, Lunds universitet

Tips välkomnas

Känner du till fler forskare som gjort studier om resurscentra för kvinnor?

Kontakta malin.lindberg@ltu.se

Forskare i Sverige som utfört studier om resurscentra för kvinnor

Anders W Johansson, Linnéuniversitetet,
anders.w.johansson@lnu.se

Chris Hudson, Umeå universitet, chris.hudson@pol.umu.se

Christina Axelsson, Södertörns högskola,
christina.axelsson@sh.se

Christina Scholten, Malmö högskola, christina.scholten@mah.se

Ewa Gunnarsson, Luleå tekniska universitet,
ewa.gunnarsson@ltu.se

Gun Hedlund, Örebro universitet, gun.hedlund@oru.se

Gunnel Forsberg, Stockholms universitet,
gunnel.forsberg@humangeo.su.se

Inga Narbutaite Aflaki, Karlstads universitet,
inga.narbutaite-aflaki@kau.se

Jaana Kurvinen, Region Gävleborg,
jaana.kurvinen@regiongavleborg.se

Johann Packendorff, KTH, johann.packendorff@indek.kth.se

Karin Berglund, Stockholms universitet, kab@fek.su.se

Katarina Pettersson, Nordregio, katarina.pettersson@nordregio.se

Lina Stenmark, Mälardalens högskola, lina.stenmark@mdh.se

Malin Henriksson, Linnéuniversitetet, malin.henriksson@lnu.se

Malin Lindberg, Luleå tekniska universitet, malin.lindberg@ltu.se

Malin Rönnblom, Umeå universitet,
malin.ronnblom@ucgs.umu.se

Maria Udén, Luleå tekniska universitet, maria.uden@ltu.se

Mona Hedfeldt, Örebro universitet, mona.hedfeldt@oru.se

Monica Lindgren, KTH, monica.lindgren@indek.kth.se

Tora Friberg, Lunds universitet, torfr@isak.liu.se

Tips välkomnas

Känner du till fler forskare som gjort studier om resurscentra för kvinnor? Kontakta malin.lindberg@ltu.se

Studier om resurscentra för kvinnor

Forskningsstudier

Axelsson, Christina, Hoffstedt, Anna & Ungmark, Inger (1999). *Resurscentra för kvinnor – en väg till tillväxt och välfärd?*. Eskilstuna: Mälardalens högskola.

Axelsson, Christina & Ungmark, Inger (2000). *Särskilda insatser för kvinnor – en studie av lokala resurscentramodeller och metodutveckling*. Eskilstuna: Mälardalens högskola.

Berglund, Karin (2012). *Jakten på entreprenörer – om öppningar och låsningar i entreprenörskapsdiskursen*. Doktorsavhandling. Stockholm: Santérus Academic Press.

Berglund Karin (2008). Mikrokrediter! – Ett sätt att mobilisera kvinnors entreprenörskap?, I Berglund, Karin & Johansson Anders W. (red.) *Arenor för Entreprenörskap*. Örebro: FSF Förlag.

Berglund, Karin (2006). När det oavsedda utmanar spelreglerna... I: Ericsson, Daniel (red.) *Den oavsedda organisationen*, Lund: Academia Adacta, 108-134.

Berglund, Karin & Danilda, Inger (2007). Interaktiv kritisk forskning: En arena för omprövning av gemensam kunskap. I Gunnarsson, Ewa, Johannisson, Bengt, & Stjernberg, Torbjörn (red.) *Gemensamt kunskapande – den interaktiva forskningens praktik*. Arbetslivsinstitutet: Arbetsliv i omvandling.

Berglund, Karin & Johansson, Anders W. (2007). Entrepreneurship, Discourses and Conscientization in Processes of Regional Development. *Entrepreneurship and Regional Development*. 19(6): 499–525.

Berglund, Karin & Johansson, Anders W. (red.) (2008). *Arenor för Entreprenörskap*. Örebro: FSF Förlag.

Friberg, Tora (1993). *Det andra sidan av myntet – om regionalpolitikens enögdhet*. Östersund: Glesbygdsmyndigheten.

Hedfeldt, Mona (2008). *Företagande kvinnor i bruksort – arbetsliv och vardagsliv i samspel*. Örebro: Örebro universitet.

Horelli, Liisa (2002). European women in defence of place – with a focus on women’s resource centres in Finland. *Development*. 45(1): 137-143.

Horelli, Liisa (2011). *A comparative analysis of women’s resource centres in the WINNET 8 project*. Seinäjoki: WINNET 8.

Hudson, Chris & Rönnblom, Malin (2007). Regional development policies and the constructions of gender equality: *The Swedish case*. *European Journal of political research*. No 46. Pp 47-68.

Johansson, Anders W. (2008). Förändrad rådgivning – ett sätt att frigöra kvinnors företagsamhet In P. Larsson, U. Göranson & M. Lagerholm (Eds.), *Sesam öppna dig! Forskarperspektiv på kvinnors företagande*. VR 2008:20. Stockholm: VINNOVA.

Johansson, A.W. (2009). Regional development by means of broadened entrepreneurship. *European Planning Studies*. Vol 17. No 8. Pp 1205-1222.

Johansson, A.W. (2008). Nätverk och resurscentra som arena för entreprenörskap. I Berglund, K. & Johansson, A.W. (red.). *Arenor för entreprenörskap*. Örebro: FSF Förlag.

Johansson, A. W. & Lindberg, M. (2011). Making a case for gender-inclusive innovation through the concept of creative imitation. *Annals of Innovation & Entrepreneurship*. 2(2): 1–13.

Lindberg, Malin (2006). *Women's participation in European regional development, concerning "innovation systems" and "clusters" – experiences from northern Sweden*. Paper presented at the conference Gender and Citizenship in a Multicultural Context–6th European Gender Research Conference in Łódź, Poland, 31 Aug–3 Sep 2006.

Lindberg, Malin (2007). *Deconstructing gender and innovation – four regional networks challenging Sweden's innovation policy*. Paper presented at the conference Past, present, future in Umeå, Sweden, 14-17 Jun 2007.

Lindberg, Malin (2010). *Samverkansnätverk för innovation – en interaktiv och genusvetenskaplig utmaning av innovationspolitik och innovationsforskning*. Doktorsavhandling. Luleå: Luleå tekniska universitet.

Lindberg, Malin (2011a). *Women's Resource Centres – a Swedish model being internationalized*. Seinäjoki: WINNET 8.

Lindberg, Malin (2011b). *Women's Resource Centres as a research topic*. Seinäjoki: WINNET 8.

Lindberg, M., Danilda, I. & Torstensson, B.M. (2012). Women Resource Centres – Creative Knowledge Environments of Quadruple Helix. *Journal of the Knowledge Economy*. 3 (1): 36-52.

Lindberg, Malin, Lindgren, Monica, & Packendorff, Johann (2011). *The role of NGOs in supporting women's entrepreneurship – A study of Quadruple Helix innovation systems in the Baltic sea region*. Paper presented at The Seventh International Critical Management Studies Conference in Naples, Italy, 11–13 July 2011.

Pettersson, Katarina & Saarinen, Ylva (2004). *Kluster som regionalpolitiskt redskap ur ett könsperspektiv - män som hjältar i manliga kluster?* Vilhelmina: Emma Resurscentrum.

Pettersson, Katarina & Saarinen, Ylva (2005). Entreprenörer, motorer och andra hjältar – manlig norm i svensk klusterpolitik. *Nordisk Samhällsgeografisk Tidskrift*, nr. 39.

Rees, Teresa (2000). The Learning Region? Integrating Gender Equality into Regional Economic Development. *Policy and Politics*. Vol 28. Nr 2. S 179-191.

Rönblom, Malin (2002). *Ett eget rum? Kvinnors organisering möter etablerad politik*. Doktorsavhandling. Umeå: Umeå universitet.

Rönblom, Malin (2008). De-politicising gender? Constructions of gender equality in Swedish regional policy. I Magnusson, E., Rönblom, M. & Silius, H. (red.). *Critical studies of gender equalities: Nordic dislocations, dilemmas and contradictions*. Göteborg: Makadam.

Scholten, Christina (2003). *Kvinnors försörjningsrum – hegemonins förvaltning och murbräckor*. Doktorsavhandling. Lund: Lunds universitet.

Stenmark, Lina (2012). *Den regionala utvecklingens logik i policy och praktik – en fallstudie av den regionalpolitiska interventionen resurscentra för kvinnor*. Doktorsavhandling. Västerås: Mälardalens högskola.

Stenmark, Lina & Johansson, Anders W (2005). *Särskilda insatser för att främja kvinnors företagande – variation och legitimering*. Paper presented at the conference Högskola och Samhälle i Samverkan, Mid Sweden University in Östersund, 6–8 April 2005.

Udén, M., Johansson, A.W., Lindberg, M. & Stenmark, L. (2008). *Lyftet*

– forskning om kvinnors företagande och initiativ i innovationssystem. Forskningsrapport 2008:15. Luleå: Luleå tekniska universitet.

Westberg, Hanna red. (2005). *Regionala tillväxtavtal – en fråga om att bryta gamla mönster?*. Stockholm: Arbetslivsinstitutet.

Westerberg, Lillemor (2000). *Utanförskap i partnerskap – en fråga om ledarskap och former för förnyelse och tillväxt*. Stockholm: Stockholms universitet.

Övriga studier

Boström Cecilia & Davidsson Bulle red. (2007). *I världen och vardagen – för lika villkor inom entreprenörskap och regional utveckling*. Sörmlandsbilder 8. Nyköping: Länsstyrelsen i Södermanland.

Boström Cecilia, Davidsson Bulle & Karlberg Marianne (2010). *Kunden i fokus – professionell affärsrådgivning*. Stockholm: Tillväxtverket.

Bull, Marianne (1995). *Utvärdering av NRC:s verksamhet*. Stockholm: Nutek.

Danilda, Inger (2008). *Resurscentrum för kvinnor – legitimitet, kriterier och hållbar samhällsutveckling. Projektdokumentation och utvärdering*. Gävle: Svenska riksförbundet nationellt resurscentrum för kvinnor.

Delveus, Viia (2000). *Resurscentrum för kvinnor i Skåne*. Malmö: Region Skåne.

Delveus, Viia (2004). *Resurscentrum för kvinnor i Skåne 1994-2004 – drivkraft för utveckling*. Malmö: Resurscentrum för kvinnor i Skåne.

Eriksson, A, Forsberg, Anne, Arvesen, C, Nilsson, Bodil, Niemi, A & Delveus, Viia (2008). *Att driva ett resurscentrum framgångsrikt – handbook för*

resurscentra. Gävle: Svenska riksförbundet nationellt resurscentrum för kvinnor.

Fürst, Gunilla (2002). *Mötesplatser för utveckling – översikt och analys av erfarenheter från resurscentra och nätverk för företagande kvinnor i Västra Götaland*. Göteborg: Länsstyrelsen i Västra Götaland.

Handbook for Women's Resource Centres (2011). Gävle: Winnet Sweden.

IM-gruppen (2004). *Resurscentra för kvinnor – en kraft för hållbar regional utveckling?* R 2004:14. Stockholm: Nutek

Ramböll (2009). *Följeforskning av verksamhet vid resurscentra för kvinnor – slutrapport*. Rapport 0039. Stockholm: Tillväxtverket.

Sweco Eurofutures (2011a). *Följeforskning av Resurscentra för jämställd tillväxt 2010–2012 – delrapport 1*. Stockholm: Tillväxtverket.

Sweco Eurofutures (2011b). *Resurscentra i ett regionalt sammanhang – delstudie 2 i följeforskningen av resurscentraprogrammet 2010–2012*. Stockholm: Tillväxtverket.

Women Resource Centres Innovation and Policies – for Smart, Inclusive and Sustainable Growth (2011). Älvdalen: Winnet 8.

Women Resource Centres Innovation and Practices – for Smart, Inclusive and Sustainable Growth (2011). Älvdalen: Winnet 8.

Tips välkomnas

Känner du till fler studier av resurscentra för kvinnor?
Kontakta malin.lindberg@ltu.se

*Sammanställning
av befintlig forskning om
resurscentra för kvinnor*

www.winnet.se

*Sammanställning
av befintlig forskning om
resurscentra för kvinnor*

ISBN 978-91-980467-0-0

WINNET

SVERIGE